

İmam Hatiplinin Risale-i Nur'a İhtiyacı Var mı?

Does Imam-Hatip High School Graduates
Need Risale-i Nur?

Elif Kübra SERTBAKAN

Özet

Geçmişten günümüze İslâmiyet'e hizmet etmek amacıyla teşekkül etmiş muhtelif gruplar ortaya çıkmıştır. Ve birçoğu tarihsel bir kökene sahiptir. Her birinin amacı İslâmiyet'e hizmet etmek olsa da takip edilen tarz hususunda farklılıkların mevcut olduğunu görürüz. Bunun sebebi İslâm toplumlarında, İslâm'ı yaşayış ve algılayış biçiminin farklılık göstermesidir. Bazı gruplar İslâmiyet'e siyaset ile bazıları ise ferden ferda hizmet etme tarzını takip etmektedirler. Bu çalışmada Risale-i Nur ve Nurculuk hareketini diğerlerinden ayıran üslup ve yöntem farklılığına dikkat çekilmekte, Risale-i Nurlar'ın günümüzün en önemli dini eğitim veren kurumları olan İmam Hatipliler'e sunabileceği katkılar irdelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: İmam-Hatip, Cemaat, Tefsir, Hadis, İlm-i Kelam, Siyer, Hitâbet

Abstract

Various groups have emerged from the past to the present, formed to serve Islam. And many of them have a historical origin. Although the purpose of each is to serve Islam, we see that there are differences in the style followed. The reason for this is that the way of perception and practising Islam differs in Islamic societies. Some groups find their way in politics to serve Islam and some follow the style of serving individually. In this study, attention is drawn to the style and method difference that distinguishes Risale-i Nur and Nurculuk movement from others; and the contributions that Risale-i Nur can offer to the Imam-Hatip School graduates, today's the most important religious education institutions, are examined.

Keywords: Imam-Hatip graduates, Community, Tafsir (religious hermeneutics), Hadith, Islamic Theology (Kalam), Science on The Life Of The Prophet Mohammed, Rhetoric.

Giriş

Geçmişten günümüze İslâmiyet'e hizmet etmek maksadıyla teşekkül etmiş muhtelif gruplar ortaya çıkmıştır. Ve birçoğu tarihsel bir kökene sahiptir. Her birinin amacı İslâmiyet'e hizmet etmek olsa da takip edilen tarz hususunda farklılıkların mevcut olduğunu görürüz. Bunun sebebi İslâm toplumlarında, İslâm'ı yaşayış ve algılayış biçiminin farklılık göstermesidir. Bazı gruplar İslâmiyet'e siyaset ile bazıları ise ferden ferda hizmet etme tarzını takip etmektedirler.

Risale-i Nur ve Nurculuk hareketi de İslâmiyet'e hizmet etmek için ortaya çıkan ekollerden birisidir. Bu ekolü diğerlerinden ayıran şey üslup ve yöntem farklılıklarıdır. Nurculuk ekolünün esasları Bediüzzaman Said Nursi'nin tashihinden geçmiş Risale-i Nur eserlerine göre belirlenir. "Risale-i Nur; kâinatı olduğu gibi gören, iman vakasını olduğu gibi aksettiren, Kur'an'ı Peygamberimiz'in (asm) murad ettiği gibi tefsir eden, modern insana musallat olmuş son derece tehlikeli ve gerçek manevi hastalıkları teşhis ederek çare sunan, kendi kendine yeterli ve şümulü yegâne İslâmî eserdir. Kur'an'ın nuruyla kâinatı aydınlatan Risale-i Nur gibi bir eser görmezlikten gelinemez. Çünkü çağdaş insanı karşı karşıya bulunduğu felâketten kurtaracak olan yalnız İslâmdır; İslâm'ın geleceği ise, Risale-i Nur'a ve ona uyan ve ondan ilham alanlara bağlıdır."⁽¹⁾

Said Nursi, Risale-i Nur'un şu zamanın ihtiyaçlarına uygun bir ilaç olduğunu şu şekilde ifade etmiştir; "Esrâr-ı Kur'âniye'ye ait yazılan Sözler, şu zamanın yaralarına en münasip bir ilâç, bir merhem ve zulümatın tehacümatına maruz heyet-i İslâmiyeye en nafi bir nur ve dalâlet vadilerinde hayrete düşenler için en doğru bir rehber olduğu itikadındayım."⁽²⁾

1. Medrese-i Nuriyelerin Ehemmiyeti

Bediüzzaman Said Nursi imam hatip ve vaiz mektebinin karşısına medrese-i Nuriye açılması tavsiyesinde bulunmuştur. Tavsiyede bulunduğu mektup şu şekildedir:

"Aziz, sıddık kardeşlerim ve mânevî Medresetü'z-Zehranın Nur şakirtleri, Ben Isparta'ya geldiğim vakit, Isparta'da İmam-Hatip ve vâiz mektebinin açılacağını haber aldım. O mektebe kayıt olacak talebelerin ekserisi Nurcu olmaları münasebetiyle o mektebin civarında gayr-ı resmî bir surette bir Nur medresesi açılıp, o mektebi bir nevi medrese-i Nuriye yapmak fikriyle bir hâtıra kalbime geldi."⁽³⁾

Bediüzzaman'ın hayat safhaları farklı yer ve mekanlarda geçmiştir. Kendisi bulunmuş olduğu her mekânı medreseye çevirmiştir. "Ben bu seksen

"Esrâr-ı
Kur'âniye'ye ait
yazılan Sözler,
şu zamanın
yaralarına en
münasip bir
ilâç, bir merhem
ve zulümatın
tehacümatına
maruz heyet-i
İslâmiyeye en
nafi bir nur ve
dalâlet vadilerinde
hayrete düşenler
için en doğru bir
rehber olduğu
itikadındayım."

- 1 Colin Turner, "Bir İman İnkılabı Olarak Risale-i Nur", *Köprü Dergisi* 63 (Yaz 1998): 26.
- 2 Bediüzzaman Said Nursî, *Mektubat*, 5. Baskı (İstanbul: Yeni Asya Yayınları, Nisan 2012), 41.
- 3 Bediüzzaman Said Nursî, *Emirdağ Lâhikası*, (İstanbul: Yeni Asya Yayınları, Aralık 2009), 656.

“Şayet biri biliyor, taallüm etmeye muhtaç değilse, ibadete muhtaç veya marifete müştak veya huzur ister. Onun için herkese lüzumlu bir derstir.”

sene ömrümde, seksen bin zâtlardan ders aldığım hâlde...”⁽⁴⁾ ve “Nefsime dedim: ‘Bak!’ Baktı, tam ders aldı. O sinek ise, mağrur ve tenbel nefsim hoca ve muallim oldu.”⁽⁵⁾ ifadelerinden de anlaşıldığı üzere karşılaşmış olduğu her olaydan ve her mahlûktan hatta bir sinekten dahi ders almayı başarmıştır. Bulunduğu hâl ve konuma göre kimi zaman bir hapishaneyi, kimi zaman bir şimendiferi, kimi zaman bir bahar sayfasını ve kimi zaman tefekkür ibadeti için oturduğu bir ağacı medreseye çevirmiştir. Talebelerine hitaben yazdığı mezkûr mektupta da maddeten bir medrese-i Nuriye teşekkülünün tavsiyesinde bulunmuştur. Eserlerinin muhtelif yerlerinde buna benzer tavsiyeler ile karşılaşmaktayız: “Elbette bizlere lazım ve millete elzem, şimdi resmen izin verilen, din tedrisatı için hususi dershaneler açılma ve izin verilmesine binaen, Nur şakirtleri, mümkün olduğu kadar her yerde küçücük bir derslane-i Nûriye açmak lazımdır. Gerçi, herkes kendi kendine bir derece istifade eder, fakat herkes herbir meselesini tam anlamaz. Hem iman hakikatlerinin izahı olduğu için, hem ilim ⁽⁶⁾ (Haşiye) hem marifet, hem ibadettir. Eski medreselerde beş on seneye mukabil, inşaallah Nur medreseleri, beş on haftada aynı neticeyi temin edecek ve yirmi senedir ediyor.”⁽⁷⁾ Bediüzzaman’ın bu ifadelerinden şu çıkarımları yapmak mümkündür:

1-Kur’ân hakikatlerini anlayıp yaşama hususunda kendi kendimize istifade edeceğimiz muhakkaktır. Lâkin tek başınayken anlayamadığımız hususlarda müdavele-i efkâr yapabileceğimiz bir meclis-i Nurâniyeye ihtiyaç duyarız. Bediüzzaman’ın “Zaman cemaat zamanıdır” demesi ve bu noktaya eserlerinde vurgu yaparak açıklaması cemaatleşmenin önemini anlamamıza yardımcı olur.

2-Bir kişinin tüm hakikatleri kavrayıp müdavele-i efkâra ihtiyacı olmadığı düşüncesini de Bediüzzaman “Şayet biri biliyor, taallüm etmeye muhtaç değilse, ibadete muhtaç veya marifete müştak veya huzur ister. Onun için herkese lüzumlu bir derstir.” cümlesi ile izale etmektedir. Bir ve beraber olmanın ehemmiyetine vurgu yaptığı gibi herkese lüzumlu bir ders olduğunu da beyan etmektedir.

3-Hakikatlere ulaşmanın kısa yolunu göstermek için nazarları Risale-i Nur’a çevirerek, eski medreselerde beş on seneye mukabil, Nur medreselerinin beş on haftada aynı neticeyi temin edeceğini ve ettiğini ifade etmiştir.

Fakat mektubunda medrese-i Nuriyenin imam hatip ve vaiz mektebinin karşısına açılmasını tavsiye etmiştir. Bu tavsiye mânidar olduğu gibi ilginç ve aynı zamanda dikkat çekicidir. Bu çalışmada Bediüzzaman’ın bu

4 Bediüzzaman Said Nursî, *Lem’alar*, (İstanbul: Yeni Asya Yayınları, Ocak 2017), 321.

5 Bediüzzaman Said Nursî, *Lem’alar*, 6. Baskı (İstanbul: Yeni Asya Yayınları, Nisan 2012), 612.

6 Haşiye: Şayet biri biliyor, taallüm etmeye muhtaç değilse, ibadete muhtaç veya marifete müştak veya huzur ister. Onun için herkese lüzumlu bir derstir.

7 Bediüzzaman Said Nursî, *Emirdağ Lâbikası*, 6. Baskı (İstanbul: Yeni Asya Yayınları, Ocak 2012), 427.

tavsiyesi üzerinde durarak “Bir imam hatiplinin Risale-i Nur’a ihtiyacı var mı?” sorusuna cevap bulacak ve ardından Risale-i Nur’un imam hatiplilere katkılarını zikredeceğiz.

2. Risale-i Nur’un Hizmet Metodu

İslâmiyet’e hizmet eden bütün grupların ortak gayesi, hakikate ulaşmaktır. Hakikate ulaşmak için ise basamakları tırmanmak elzemdır. Bu basamakları tırmanırken ise çağımızın ve günümüzün gerektirdiği metodları kullanmak gerekir. Ali Ferşadoğlu bir makalesinde bu konuya şu şekilde bir izah getirir: “Çoğu kez, eski zamanın metod ve üsluplarına, hizmet tarzına takılıp kalıyoruz. Oysa, her devrin bir hükmü vardır. Geçmiş devirlerin vasıtaları, tekniği, teknolojisi, ilmî birikimi ayrı, bu zamanın ayrıdır.

Ulaşım vasıtalarının teknolojisi kağnı, at arabası, deve; savaş malzemeleri ok, top-tüfek seviyesinde olan devredeki hizmet anlayışı, hareket tarzı; elbette o vasıtalar süratinde olacaktır. Bilgi birikimi de hizmet anlayışı da aynı paralelde olmalıdır.

Günümüzde ise, vasıtalar sürat kesbetmiştir. Teknik ve teknoloji baş döndürücü bir hızla ilerlemektedir. Eskiden üç-beş ayda varılan bir yere, şimdi iki saatte ulaşıyor. Şu hâlde bu zamanın İslâmî hizmet tarzı da bugünün zekâ, ilmî birikim, teknik, teknolojik seviye ve süratine göre olmalıdır.”⁽⁸⁾

Risale-i Nur’un hizmet tarzı günümüze ve günümüz insanının fitratına uygundur. Risale-i Nur, mantıkî bürhanlarla ilmî hüccetler içinde hakikatü’l hakaika yol açmış ve felsefî dalaletlere galebe etmiştir.

3. Risale-i Nur’un İman Hizmeti

Said Nursi hizmet-i imaniyenin medrese mahsulü ve hocalara farz-ı ayn gibi lüzumu bulunan bir vazife olduğunu⁽⁹⁾ ve bu zamandaki en büyük ihसानın ve vazifenin imanı kurtarmak ve başkalarının da imanını kurtaracak ve kuvvet verecek surette çalışmak olduğunu⁽¹⁰⁾ ifade ederek imana ve Kur’ân’a hizmetin önemini vurgulamıştır. Risale-i Nur cemaatinin ise bu amaca ve vazifeye hizmet ettiğini şu cümleleri ile izah eder:

“Her şâkirdin vazifesi, yalnız kendi imanını kurtarmak değil; belki başkasının imanlarını da muhafaza etmeye mükelleftir. O da hizmete ciddi devam ile olur.”⁽¹¹⁾

“Evet, biz bir cemaatiz. Hedefimiz ve programımız evvela kendimizi, sonra milletimizi idam-ı ebedîden ve daimî berzahî haps-i münferitten kurtarmak ve vatandaşlarımızı anarşilikten ve serserilikten muhafaza etmek

8 Ali Ferşadoğlu, “Bediüzzaman’a Göre Günümüzde Hizmet Metodu-Cihad-ı Mânevî: İrşad ve Tebliğ”, *Köprü Dergisi* 63 (Yaz 1998): 73.

9 Bediüzzaman Said Nursî, *Emirdağ Lâhikası*, 6. Baskı (İstanbul: Yeni Asya Yayınları, Ocak 2012), 367.

10 Nursî, *Emirdağ Lâhikası*, 121.

11 Bediüzzaman Said Nursî, *Kastamonu Lâhikası*, 8. Baskı (İstanbul: Yeni Asya Yayınları, Mart 2013), 284.

*Risale-i Nur’un
hizmet tarzı
günümüze
ve günümüze
insanının fitratına
uygundur.
Risale-i Nur,
mantıkî
bürhanlarla ilmî
hüccetler içinde
hakikatü’l hakaika
yol açmış ve felsefî
dalaletlere galebe
etmiştir.*

Manevî tefsir
bazılarının
zannettiği üzere,
'işarî tefsir' demek
olmayıp, lafızdan
çok, manayı esas
alan, manaları
anlatmaya
yönelen tefsir
tarzıdır.

ve iki hayatımızı imhaya vesile olan zındıkaya karşı Risale-i Nur'un çelik gibi hakikatleriyle kendimizi muhafazadır."⁽¹²⁾

"Kur'ân-ı Hakîmînin sırr-ı hakikatiyle ve i'câzının tılsımıyla, benim ve Risale-i Nur'un programımız ve mesleğimiz ve bilfiil semeresini gördüğümüz ve çalıştığımız ve gâye-i hareketimiz ve hedefimiz, ölümün idam-ı ebedîsinden iman-ı tahkiki ile biçareleri kurtarmak ve bu mübârek milleti de her nevi anarşilikten muhafaza etmektir."⁽¹³⁾

4. Risale-i Nur'un İmam Hatiplilere Katkıları

İmam Hatip liselerinde okutulan bazı meslekî dersler şu şekildedir; Kur'ân-ı Kerim, Arapça, Hadis, Fıkıh, Tefsir, Akaid, Siyer, Hitabet ve Meslekî Uygulamalar.

Risale-i Nur, hakikatleri anlatırken asrımızın insanının fitratına uygun olarak bu asrın idrakine göre meseleleri yorumlar. Kur'ân-ı Kerim hakikatlerinin özünü insanlığa sunar. Bizim ihtiyacımız olan hakikatlerin hepsi Risale-i Nur'da mevcuttur. Yukarıda zikredilen derslerin içeriği Risale-i Nur hakikatleri ile doldurulursa noksan kalan bir nokta olmayacak ve insanların aklı, kalbi, ruhu ve bütün lâtifeleri tatmin olacaktır.

4.1. Risale-i Nur'un Tefsir ve Hadis İlimlerine Katkıları

Tefsir ve Hadis ilminin usullerini Risale-i Nur'dan kâfi derecede öğrenmek mümkündür. Tefsir usûlünü öğrenme hususunda "Muhakemat" adlı eser bizlere yardımcı olur.

Dinî ilimlerin öğretiminin zayıfladığı, insanların himmetlerinin ve dinî ilimlere ayırabildikleri zamanın azaldığı bir dönemde, işe en sağlam yerinden başlamak gerekiyordu. İşte Üstad Bediüzzaman'ın tefsiri, dinin temeli olan; Allah Teala'nın varlığı, birliği, sıfatları, melekler, kitaplar, nübüvvet, vahiy, ahiret hayatı gibi meselelerde, güçlü açıklamalar yapmıştır. Bunları yaparken, diğer tefsirlerdeki gibi farklı kıraat vecihleri, esbab-ı nüzul, i'rab, lügat vb. yönlerini açıklamamıştır. Bu konular önemsiz olduğundan değil, bu hususta ayrıntılı açıklamaların bulunduğu geniş tefsirlere havale ettiğinden ötürü böyle yapmıştır.

Kur'an'ın tefsirini, başlıca ikiye ayırma görüşü İmam Gazali, İbn-i Kayyim ve Muhammed Abduh gibi zatlar tarafından da vurgulanmıştır. İşte Risale-i Nur, 'manevî tefsir' kabilindedir. Manevî tefsir bazılarının zannettiği üzere, 'işarî tefsir' demek olmayıp, lafızdan çok, manayı esas alan, manaları anlatmaya yönelik tefsir tarzıdır.

Üstad Bediüzzaman 'Risale-i Nur, Kur'an'ın çok kuvvetli hakiki bir tefsiridir.' der, bazı kimseler bunun ne manaya geldiğini bilmediklerinden, Üstad, şöyle bir açıklama yapma ihtiyacı hisseder:

12 Bediüzzaman Said Nursî, *Şuâlar*, 5.Baskı (İstanbul: Yeni Asya Yayınları, Ağustos 2012), 319.

13 Bediüzzaman Said Nursî, *Emirdağ Lâhikası*, 9.Baskı (İstanbul: Yeni Asya Yayınları, Temmuz 2012), 27.

“Tefsir iki kısımdır: *Birisi*, malum tefsirlerdir ki Kur’an’ın ibaresini, kelime ve cümlelerinin manalarını beyan, izah ve ispat ederler. *İkinci kısım* tefsir ise, Kur’an’ın imanî hakikatlerini kuvvetli hüccetlerle beyan, ispat ve izah ederler. Bu kısmın pek çok ehemmiyeti var. Zahir malum tefsirler, bu kısmı bazen mücmel (*çok kısa*) bir tarzda derc ediyorlar. Fakat Risale-i Nur, doğrudan doğruya bu ikinci kısmı esas tutmuş, emsalsiz bir tarzda muannit feylesofları susturan bir manevî tefsirdir.” (Şualar, On Dördüncü Şua)

Bir misal verelim: Besmele-i Şerife’yi tefsir eden mutad tefsirler ‘isim’ kelimesinin manaları, etimolojisi, ‘ba’ edatının işlevleri, Besmele’nin sure başlarındaki hükmü, Fatiha’nın başındaki besmeleyi namazlarda okumanın hükmü, Rahman ve Rahim isimlerinin anlamları gibi konularda bilgi verirler. Bu bilgiler, bir evin binası durumundadır. Fakat o binadan tam yararlanabilmek için evde bulunması gereken eşya ve yiyecek gerekir ki bunlar da manevî tefsir mesabesindedir.

Risale-i Nur, Sözlük kitabının Birinci Söz’ü ve makam münasebetiyle onun peşine konulan bir parçada, Besmele’nin insana gerçek kimliğini verdiği, onu dünyada Yüce Yaratıcı’nın bir müfettişi makamına yükselttiğini, bu manevî kablo ile insanı sonsuz kudret sahibine bağlayarak ona muazzam bir enerji kaynağı ve şahsî gücünden binlerce defa fazla bir güç kazandırdığını, kainatı şenlendiren ve bütün yaratıkları insana âmâde kılan sırrın ‘rahmet’ olduğunu; koyun, inek gibi hayvanların da ‘Bismillah’ diyerek rahmet feyzinden bir süt çeşmesi hâline geldiğini, bahçelerin ‘Bismillah’ diyerek hadsiz sebze ve meyveleri içinde pişirdiğini, kâinatı dolduran o rahmete ulaşmanın yolunun ‘Rahmeten lil âlemin’ olan Hz. Peygamber’in (asm) terbiyesine girmek olduğunu anlatır.

Bu konuda verilebilecek çok sayıda örneklerden biri de Birinci Lem’adır. Hz. Yunus’un (as) denizde balık tarafından yutulması zahirî bir hadisedir. Bediüzzaman, bu gerçekten hareket ederek her birimizin ondan daha müşkül durumda olduğumuzu, balığın onu yuttuğu gibi nefis-i emmaremizin de bizi yutup ihtiraslarımıza hapsedtiğini, dalgalı dünya denizinde boğulmak için, balığı bir denizaltı gemisi gibi bize hizmet ettirecek bir hâle gelmemiz için Hz. Yunus gibi tam bir teslimiyetle Yüce Rabb’imize sığınmamız gerektiğini güzelce anlatarak bu kıssayı nasıl okumamız lazım geldiğini bildirir. Bu tarz tefsire duyulan ihtiyacın daha fazla olduğu, ayrıca geniş kitlelerin bunu daha kolayca anladıklarını söylemeye hacet yoktur.

Risale-i Nur Külliyyatı’nın müellifi, eserini yazarken yanında Kur’an-ı Hakîm’den başka kaynak bulunmuyordu. Bazen bir konudaki ayetleri derinden derine tefekkür eder, onları tekrar tekrar okur, her tekrarında yeni yeni feyizler alır, sonra Kur’ân’dan mülhem olarak (*ilham alarak*) sür’atli bir şekilde o konuyu açıklar, yanındaki talebelerine yazdırırdı. Bu eserleri şahsının malı olarak düşünmediğinden, fazileti Kur’ân’a râci olup Kur’ân hakikatlerine hizmet ettiğinden, bunların ehemmiyetini belirtir, insanların bu eserleri dikkatli bir şekilde okumalarını tavsiye ederdi. O, bu konuda şöyle diyor:

*Risale-i Nur
Külliyyatı’nın
müellifi, eserini
yazarken
yanında Kur’an-ı
Hakîm’den
başka kaynak
bulunmuyordu.*

*Risale-i Nur,
getirdiği misaller
ve diğer bazı
özellikleriyle derin
hakikatleri sade
insanlara bile
anlatır.*

“Manevi bir elektrik olan Risale-i Nur dahi ne Şark’ın malumatından ve ne de Garb’ın felsefe ve fününundan iktibas edilmiş bir nur değildir. Daha doğrusu, semavi olan Kur’an’ın Şark ve Garp’ın fevkindeki yüksek mertebesinden iktibas edilmiştir.” (Şualar, Birinci Şua)

Üstad’a göre Risale-i Nur’un Kur’an’dan mülhem olduğunun şu gibi delilleri vardır: Üstün ikna kabiliyeti, farklı seviyedeki insanlara hitap edip herkesin kendi durumuna göre yararlanmasını sağlaması, muhtevasının zenginliği, müellif âdeta bir yerden okuyormuşçasına süratle söylemesi, söylediğinin yanındaki talebeler tarafından hızla yazıya geçirilmesi, Külliyyat’ın müellifinin havsalasının çok ötesinde bir genişliğe sahip olması.

Risale-i Nur, getirdiği misaller ve diğer bazı özellikleriyle derin hakikatleri sade insanlara bile anlatır. Hâlbuki o gerçekleri, büyük âlimler bile ‘anlaşılmaz ve anlatılamaz’ deyip, değil geniş kitleye, yüksek seviyedeki insanlara bile anlatamazken, Risale-i Nur etkili ve duygulu bir şekilde anlatır. Demek, Risale-i Nur’daki sühulet-i beyan (kolay anlatım), şüphe yok ki ilâhî inayet eseridir ve onun müellifinin hüneri olamaz.

Şunu unutmayalım ki, Kur’an-ı Hakîm, Allah Teala’nın bal arısına ve sair hayvanlara bile ilham ettiğini, Allah’ın kelimelerinin tükenmek bilmediğini bildirir. Kendisini Kur’ân’a veren bir mü’minin, onun ‘tükenmek bilmeyen bedî manalarına’ mülhem olmasında yadırganacak bir taraf bulunmaz. Sıradan insanların bile, iradeleriyle olmayan bazı durumlar hakkında ‘kalbime doğdu’, ‘içime doğdu’ tabirlerini kullandıklarını çokça görürüz.

Üstad Bediüzzaman hemen her bahsi, bir ayet-i kerime ile başlatır. Böylece yazacağı şeylerin, o ayetin feyzinden bazı katreler olduğunu gösterir. Fakat ayetin mealini vermez. Diğer tefsirlerin yaptığı tarzda açıklamalara girişmez. Onları önemsiz gördüğünden değil, öteki tefsirlerde zaten yapıldığından ötürü onlara havale eder. Anlatırken akla hitap eden deliller gösterir, bazen misaller verir, bazen hikâye zikreder. Kur’an’dan başka kaynağa müracaat etmez. Yeri geldiğinde hafızasından ilgili hadis-i şerifler nakleder. Bu, onun hayatının son otuz beş yılını sürgün ve hapislerde geçirmesine verilebilir.

İşârâtü’l-İ’caz tefsirinde ise farklı bir usul takip etmiştir. Öteki klasik tefsirler gibi sure ve ayet sırasını gözeterek ayetleri açıklamış, ayetler içinde cümlelerin, cümleler içinde kelimelerin tam yerinde olduklarını, Kur’an’ın belagat inceliklerini, üslup özelliklerini göstermekle beraber bilimsel tefsir ile sosyolojik tefsirin mükemmel örneklerini vermiş, Kur’an’ın mucize olduğunu çeşitli yönlerden ortaya koymuştur.

Önsözünde belirttiği gibi, ona göre, fertler ne kadar âlim de olsalar, Kur’an’a mükemmel tefsir yapamazlar. Onun için çeşitli alanlarda uzmanların teşkil edeceği yüksek bir heyetin bu işi yapması sağlanmalıdır. Ancak, zorlayıcı şartlar bu eserini devam ettirmesine mâni olmuş, bir numune olmak üzere bir ciltlik tefsir elimizde kalmıştır.”⁽¹⁴⁾

Hadis ilminin usulünü ise Risale-i Nur'dan Yirmi Dördüncü Sözden ve On Dokuzuncu Mektubun Nükteli İşaretleri kısmından öğrenmek mümkündür. Bediüzzaman Said Nursi 'müteşabih hadis' olarak adlandırılan hadislere de eserlerinde yer vermiş ve hadislerin açıklamalarını herkesin anlayacağı bir üslupla anlatmıştır.

4.2. Risâle-i Nur'un Kelam İlmine Katkıları

Risale-i Nur aynı zamanda bir ilm-i kelim eseri olarak da vasıflandırılmaktadır. "Kelam, isbat-ı Vacibü'l-Vücut, yani Allah'ın varlığı ve birliğinin ispatı başta olmak üzere, iman şartlarını delillere dayandırarak izah eden bir ilimdir. İslam felsefesi de diyebiliriz. Geçmiş asırlardaki kelim âlimleri, asırlarının ilim, teknik ve zekâ seviyelerine göre, bu sahada pek çok eserler vermişlerdir. Daha ziyade, 'İmkân ve Hudûs' dediğimiz, aklî ve mantıkî delilleri kullanmışlardır.

Gayet tabii ki, ilim ve teknik ilerledi. Yeni yeni meseleler ortaya çıktı. Teknoloji, baş döndürücü bir hızla ilerlemeye de devam ediyor. Eski zamanın vasıtalar olan kağıt, at arabası, gemi, şimendifer, nasıl bu zamanın otomobil, tren, uçak ve füzelerine yetişemiyorsa; o zamanın ilim ve teknik imkanlarına göre yazılan kelim ilmi de bu zamanın ilim ve tekniğine, sorunlarına, problemlerine yetişip cevap veremiyor.

Bilhassa bugün ilim, fen ve felsefe yoluyla İslamiyet'e, Kur'an'a hücum ediliyor; çürütülmeye çalışılıyor. İşte, eski kelim ilminin bu zamanın yararlarına merhem olamayacağını gören Bediüzzaman, Risale-i Nur ile, yeni bir kelim ilmi çıkışı açmıştır.⁽¹⁵⁾

"Risâle-i Nur, baştan sona tetkik edildiğinde onun kendine has bir metodla adeta yeni bir kelâm metodu ortaya koyduğu görülecektir. Said Nursî, insanı marifetullah (Allah'ı bilmeye) götüren yolları kelâm, tasavvuf, felsefe ve Kur'an olmak üzere dört kategoride mütalâa etmektedir. Ona göre kelâm ve tasavvuf, Kur'an menşeli olmasına rağmen daha sonraları işin içine insanların aklî ve fikrî mülâhazalarının girmesiyle yetersiz kalmıştır. Her meselede aklı kendine rehber edinen felsefe ise zaten şüphe ve tereddütlerle dolu bir yoldur. Bütün bu yolların dışında bir de Kur'an'ın ortaya koyduğu bir yol vardır ki, bu, Allah'a ulaşmada en kısa ve en kolay olan yoldur. İşte kelâm ilminin bütün konularını ihtiva eden Risâle-i Nur, akıl ve kalb bütünlüğü içinde bu yolu takip etmekte ve her şeyde Allah'ı tanımaya bir pencere açmaktadır.

Said Nursî, böyle daha kısa ve emniyetli bir yolu kelâm, tasavvuf ve felsefenin ortaya koymuş olduğu yollara tercih etmiştir. O, özellikle kelâm ilmini zikrederek kelâm ile Kur'an yolunun arasındaki farkı şu misalle anlatmaktadır: 'Bazı Sözlerde, ülemâ-i ilm-i kelâmın mesleğiyle, Kur'an'dan alınan minhâc-ı hakikinin farkları hakkında şöyle bir temsil söylemişiz ki, meselâ: Bir su getirmek için bazıları kungân (su borusu) ile uzak yerden,

Risale-i Nur aynı zamanda bir ilm-i kelim eseri olarak da vasıflandırılmaktadır.

15 Ali Ferşadoğlu, "Bediüzzaman'a Göre Günümüzde Hizmet Metodu-Cihad-ı Mânevi: İrşad ve Tebliğ", *Köprü Dergisi* 63 (Yaz 1998): 92.

“Risale-i Nur, sair ilimler ve kitaplar gibi okunmamalı.

Çünkü ondaki iman-ı tahkiki ilimleri, başka ilimlere ve marifetlere benzemez, akıldan başka çok letâif-i insaniyenin de kuvvet ve nurlarıdır.”

dağlar altında kazar, su getirir. Bir kısmı da her yerde kuyu kazar, su çıkarır. Birinci kısım çok zahmetlidir. Tıkanır, kesilir. Fakat her yerde kuyular kazıp su çıkarmaya ehil olanlar; zahmetsiz, her bir yerde suyu buldukları gibi... Aynen öyle de: Ülemâ-i ilm-i kelâm, esbabı, nihâyet-i âlemde teselsül ve devrin muhaliyeti ile kesip, sonra Vâcibü'l-Vücûd'un vücûdunu onunla ispat ediyorlar. Uzun bir yolda gidiliyor. Amma Kur'an-ı Hakîm'in minhâc-ı hakikîsi ise; her yerde suyu buluyor, çıkarıyor. Her bir âyeti, birer âsâ-yı Musa gibi, nereye vursa âb-ı hayat fişkirtiyor.

Risâle-i Nur, ne bazı kelâmcılar gibi yalnız aklı kullanmış, ne de tasavvufçular gibi yalnız kalbin keşif ve zevkiyle hareket etmiştir. O, imanın sadece ilimden ibaret olmayıp, insanın akıl, ruh, kalb gibi sezîş ve algılayışlarının da derecelerine göre imanda hisseleri bulunduğu gerçeğinden hareketle, akli, kalbi, ruhu ve insanın diğer özelliklerini dikkate alarak hareket etmiş; akıldan kalbe, kalbden akla geçerek örneklerle açıklamalarda bulunan yepyeni bir yol takip etmiş ve felsefenin dahi ulaşamadığı yerlere ulaşım iman hakikatlerini açık bir şekilde göstermiştir.”⁽¹⁶⁾

Risale-i Nur'un bu hususu açıklayan metinleri ise şu şekildedir:

“Hem, Risale-i Nur'un sair ulemanın eserleri gibi yalnız aklın ayağı ve nazarıyla ders vermez ve evliya misillü, yalnız kalbin keşif ve zevkiyle hareket etmiyor; belki akıl ve kalbin ittihat ve imtizâcî ve ruh ve sair letâifin teâvünü ayağıyla hâreket ederek evc-i âlâya uçar, taarruz eden felsefenin değil ayağı, belki gözü yetişmediği yerlere çıkar, hakaik-i imâniyeyi kör gözüne de gösterir.”⁽¹⁷⁾

“Risale-i Nur, sair ilimler ve kitaplar gibi okunmamalı. Çünkü ondaki iman-ı tahkiki ilimleri, başka ilimlere ve marifetlere benzemez, akıldan başka çok letâif-i insaniyenin de kuvvet ve nurlarıdır.”⁽¹⁸⁾

“Kur'an'dan gelen o Sözlere ve o Nurlara, yalnız akli mesâil-i ilmiye değil, belki kalbi, ruhi, halî mesâil-i imaniyedir. Ve pek yüksek ve kıymetli maarif-i İlâhiye hükmündedirler.”⁽¹⁹⁾

“Ulema-i ilm-i kelâmın binler cild kitapları akla ve mantığa istinaden telif edilip, yalnız o marifet-i imaniyenin bürhanlı ve akli bir yolunu göstermişler. Ve ehl-i hakikatin yüzer kitapları keşfe, zevke istinaden, o marifet-i imaniyeyi daha başka bir cihette izhâr etmişler. Fakat, Kur'an'ın mu'cizekâr cadde-i kübrâsı, gösterdiği hakaik-i imaniye ve marifet-i kudsîye, o ulema ve evliyanın pekçok fevkinde bir kuvvet ve yüksekliktedir. İşte Risale-i

16 Risale-i Nur Enstitüsü, “Risale-i Nur ve Yeni İlm-i Kelâm Işığında Kullandığı Kelâm Metodu”, erişim: 10 Nisan 2020, <http://www.risaleinurenstitusu.org/risale-i-nur-ve-yeni-ilm-i-kelam-isiginda-kullandigi-kelam-metodu/>

17 Bediüzzaman Said Nursî, *Kastamonu Lâhikası*, 8. Baskı (İstanbul: Yeni Asya Yayınları, Mart 2013), 28.

18 Bediüzzaman Said Nursî, *Emirdağ Lâhikası*, 6. Baskı (İstanbul: Yeni Asya Yayınları, Ocak 2012), 126.

19 Bediüzzaman Said Nursî, *Mektubat*, 5. Baskı (İstanbul: Yeni Asya Yayınları, Nisan 2012), 595.

Nur bu câmî ve külli ve yüksek marifet caddesini tefsir edip bin seneden beri Kur'ân aleyhine ve İslâmiyet ve insanîyet zararına ve adem âlemleri hesabına tahribâtçı külli cereyanlara karşı Kur'ân ve iman namına mukâbele ediyor, müdâfaa ediyor. Elbette hadsiz tahşidâta ihtiyacı vardır ki; o hadsiz düşmanlara karşı dayanıp ehl-i imanın imanını muhafazasına Kur'ân nuruyla vesile olsun. Hadîs-i şerifte vardır ki, 'Bir adam seninle imana gelmesi, sana sahra dolusu kırmızı koyunlardan daha hayırlıdır.' Bazan bir saat tefekkür, bir sene ibadetten daha hayırlı olur. Hattâ Nakşîlerin hafî zikre verdiği büyük ehemmiyet, bu nevi tefekküre yetişmek içindir."⁽²⁰⁾

4.3. Risale-i Nur'un Siyer İlmine Katkıları

İmam Hatip liselerinde okutulan derslerden birisi de Siyerdir. Peygamber Efendimiz'in (asm) hayatının maddî ve manevî olarak iki yönü vardır. Fakat okullardaki gibi yalnızca maddî yönünden bahsetmek Efendimizin'in (asm) hakikî şahsiyetini anlayabilmek için yeterli değildir. Risale-i Nur'da Efendimiz'in (asm) maddî ve manevî yönü dengeli ve ölçülü bir şekilde izah edilmektedir. Said Nursi bu mesele hakkında şöyle der:

“Resul-i Ekrem aleyhissalâtu vesselâmin ahval ve evsafı, siyer ve tarih suretiyle beyan edilmiş. Fakat o evsaf ve ahval-i galibi, beşeriyetine bakar. Halbuki o Zat-ı Mübarek'in şahs-ı manevîsi ve mahiyet-i kudsiyesi o derece yüksek ve nuranidir ki siyer ve tarihte beyan olunan evsaf, o bâlâ kamete uygun gelmiyor, o yüksek kıymete muvafık düşmüyor.

Çünkü “Essebebükel fail” sırrınca her gün, hattâ şimdi de bütün ümmetinin ibadetleri kadar bir azîm ibadet sahife-i kemalâtına ilâve oluyor. Nihayetsiz rahmet-i İlahiyeye, nihayetsiz bir surette, nihayetsiz bir istidat ile mazhar olduğu gibi her gün hadsiz ümmetinin hadsiz duasına mazhar oluyor. Ve şu kâinatın neticesi ve en mükemmel meyvesi ve Hâlık-ı kâinat'ın tercümanı ve sevgilisi olan o Zat-ı Mübarek'in tamam-ı mahiyeti ve hakikat-i kemalâtı, siyer ve tarihe geçen beşerî ahvâl ve etvâra sığışmaz.

Mesela Hazret-i Cebrail ve Mikâil, iki muhafız yaver hükmünde Gazve-i Bedir'de yanında bulunan bir Zat-ı Mübarek; çarşı içinde, bedevî bir Arapla at mübayaasında münazaa etmek, bir tek şahit olan Huzeyme'yi şahit göstermekle görünen etvarı içinde sığışmaz.

İşte yanlış gitmemek için, her vakit mahiyet-i beşeriyeti itibarıyla işitilen evsaf-ı âdiye içinde başını kaldırıp hakiki mahiyetine ve mertebe-i risalette durmuş nurani şahsiyet-i manevîyesine bakmak lâzımdır. Yoksa ya hüremetsizlik eder veya şüpheye düşer. Şu sırrı izah için şu temsili dinle:

Mesela, bir hurma çekirdeği var. O hurma çekirdeği toprak altına konup açılarak koca meyvedar bir ağaç oldu. Hem gittikçe tevessü eder, büyür. Veya tavus kuşunun bir yumurtası vardı. O yumurtaya hararet verildi, bir tavus civcivi çıktı. Sonra tam mükemmel, her tarafı kudretten yazılı ve yaldızlı

Şu kâinatın neticesi ve en mükemmel meyvesi ve Hâlık-ı kâinat'ın tercümanı ve sevgilisi olan o Zat-ı Mübarek'in tamam-ı mahiyeti ve hakikat-i kemalâtı, siyer ve tarihe geçen beşerî ahvâl ve etvâra sığışmaz.

20 Bediüzzaman Said Nursî, *Emirdağ Lâhikası*, 6. Baskı (İstanbul: Yeni Asya Yayınları, Ocak 2012), 190-91.

*Risale-i Nur
bütün ilimleri
ihtiva ettiği
için hitap ettiği
kitlenin dairesi
geniştir.*

bir tavus kuşu oldu. Hem gittikçe daha büyür ve güzelleşir. Şimdi o çekirdek ve o yumurtaya ait sıfatlar, haller var. İçinde incecik maddeler var. Hem ondan hasıl olan ağaç ve kuşun da o çekirdek ve yumurtanın âdi, küçük keyfiyet ve vaziyetlerine nisbeten, büyük ve âli sıfatları ve keyfiyetleri var.

Şimdi o çekirdek ve o yumurtanın evsafını, ağaç ve kuşun evsafıyla rab-tedip bahsetmekte lâzım gelir ki her vakit akl-ı beşer, başını çekirdekten ağaca kaldırıp baksın ve yumurtadan kuşa gözünü tevcih edip dikkat etsin. Tâ işittiği evsafi onun aklı kabul edebilsin. Yoksa 'Bir dirhem çekirdekten bin batman hurma aldım.' ve 'Şu yumurta, cevvi-i âsumanda kuşların sultanıdır.' dese tekzip ve inkâra sapacak.

İşte bunun gibi Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmin beşeriyeti; o çekirdeğe, o yumurtaya benzer. Ve vazife-i risaletle parlayan mahiyeti ise Şecere-i Tûba gibi ve cennetin tayr-ı hümayunu gibidir. Hem daima tekemmüldedir.

Onun için çarşı içinde bir bedevî ile nizâ eden o zatı düşündüğü vakit, Refref'e binip Cebrail'i arkada bırakıp Kab-ı Kavseyne koşup giden Zat-ı Nuranişine, hayal gözünü kaldırıp bakmak lâzım gelir. Yoksa ya hürmetsizlik edecek veya nefsi emmaresi inanmayacak."⁽²¹⁾

4.4. Risale-i Nur'un Hitabet İlmine Katkıları

Risale-i Nur'un hitabete dair de ehemmiyetli ve orijinal katkıları vardır. Risale-i Nur bütün ilimleri ihtiva ettiği için hitap ettiği kitlenin dairesi geniştir. "İmkân ve hudus delilinin yanında, san'at, hikmet, gaye, yardımlaşma, temizlik, simalarda ve eşyalardaki mühür, ruh ve vicdan delili, fitrat delili, Kur'an delili, peygamber delili, fizik, kimya, biyoloji, zooloji, botanik, astronomi, ekoloji ve sair bütün ilimlerin özlerinden çıkan delilleri kullanmıştır. Ve Üstad yeni bir kelim ilmi ile onların kal'alarını yerle bir etmiştir:

*Tabiat Risalesi ile tabiatperestlerin felsefelerini çürütmüş. (Tabiat yarattı, sebepler yarattı, kendi kendine oldu...)

*Gençleri Freudizmin elinden kurtarmış. (Gençlik Rehberi)

*Mütefekkirleri Ayetü'l Kübra ile hakikatlere davet etmiş.

*Hanımlara Hanımlar Rehberi ile ikna edici dersler vermiş.

*İhtiyarlara felsefenin yıkıcı propagandasına karşı Kur'ânî dersler vermiş. (İhtiyarlar Risalesi...)

*Siyaset tabiplerine Münazarat,

*Mü'minlere Uhuvvet ve İhlas Risaleleri,

*Hastalara ümit ve derman aşıl原因 ilaçlar.

*Çocuk Taziyenamesi...

*Hutbe-i Şamiye ile, İslam âleminin problemlerini halletmiş."⁽²²⁾

21 Bediüzzaman Said Nursî, *Mektubat*, 5. Baskı (İstanbul: Yeni Asya Yayınları, Nisan 2012), 166-69.

22 Ali Ferişadoğlu, "Bediüzzaman'a Göre Günümüzde Hizmet Metodu-Cihad-ı

Ve bu hakikatlerden insanların istifade edebilmesi için belli bir makama sahip olmaları gerekmez. Çünkü “Risaletü'n-Nur ise der: ‘Her kim olursan ol; bak gör. Yalnız gözünü aç, hakikati müşahede et, saadet-i ebediyenin anahtarı olan imanını kurtar.’⁽²³⁾

“Bediüzzaman, Risâle-i Nur’u, hiçbir makam ve meşrebin tesiri altında kalmadan, maddî-mânevî hiçbir menfaat ve hissiyât karıştırmadan, doğrudan doğruya Kur’ân-ı Hakîmin umûmun istifade edebileceği ve umûma hitap eden hakikatlerini tefsir etmiş, bu hakikatlerin tercümanlığını yapmıştır. Telif ettiği âsârından herkes istifade edebilmektedir; bir tâifeye, bir sınıf halka mahsus değildir.”⁽²⁴⁾

Bediüzzaman Said Nursi’nin hitap ve nasihat ederken eserlerinde kullanmış olduğu yöntem diğer nâsihlerin yöntemlerinden farklıdır. Said Nursi nâsihlerin nasihatlerinin tesirsiz kalmasının sebebini şu şekilde açıklar: “Ahlâksız insanlara derler, ‘Haset etme, hırs gösterme, adâvet etme, inat etme, dünyayı sevmeyi.’ Yani, ‘Fitratını değiştir’ gibi, zâhiren onlarca mâlâyutak bir teklifte bulunurlar.”

Bediüzzaman’ın eserlerinde kullandığı yöntem ise insana verilen hissiyatların yönünü müsbete tevcih etmek şeklindedir: İnsandaki şedid hissiyatların umur-i uhreviyeyi kazanmak için verildiğini ifade ederek o hissiyatları fâni umur-i dünyeviyeye tevcih etmenin fâni ve kırılacak şişelere bâki elmas fiyatlarını vermek demek olduğunu ifade eder. Ve insanlara verilen hissiyatların mecazî ve hakikî olarak iki mertebesinin bulunduğunu beyan eder.

“İşte insanlar, insana verilen cihazat-ı mânevîyeyi, eğer nefsin ve dünyanın hesabıyla istimal etse ve dünyada ebedî kalacak gibi gafilâne davranrsa, ahlâk-ı rezilye ve israfat ve abesiyete medar olur. Eğer hafiflerini dünya umuruna ve şiddetlilerini vezâif-i uhreviyeye ve mânevîyeye sarf etse, ahlâk-ı hamîdeye menşe, hikmet ve hakikate muvafık olarak saadet-i dâireye medar olur.”⁽²⁵⁾

Said Nursi telif etmiş olduğu eserleri evvelâ kendi nefsi için yazmış ve okumuştur. Hitabet alanında bu husus ehemmiyetli bir yere sahiptir. “Sohbetlerinde ve teliflerinde, kendine bir ‘Kutbü'l-Ârifin’ ve bir ‘Gavsü'l-Vâsılın’ süsü vermediği için, gönüller ona pek çok ısınmış, onu tertemiz bir samimiyetle sevmiş ve derhal ulvî gayesini benimsemiştir.

Meselâ ahlâk ve fazilete, hikmet ve ibrete âit olan birçok sohbet ve telkinlerini, doğrudan doğruya nefesine tevcih eder. Keskin ve ateşin hitâbelerinin

Mânevî: İrşad ve Tebliğ”, *Köprü Dergisi* 63 (Yaz 1998): 92.

23 Bediüzzaman Said Nursî, *Kastamonu Lâhikası*, 8. Baskı (İstanbul: Yeni Asya Yayınları, Mart 2013), 28.

24 Bediüzzaman Said Nursî Tarihçe-i Hayatı, “Giriş” (Germany: Yeni Asya Yayınları, Temmuz 1994), 27.

25 Bediüzzaman Said Nursî, *Mektubat*, 5. Baskı (İstanbul: Yeni Asya Yayınları, Nisan 2012), 56-57.

Bediüzzaman Said Nursi'nin hitap ve nasihat ederken eserlerinde kullanmış olduğu yöntem diğer nâsihlerin yöntemlerinden farklıdır.

Risaleti'n-Nur, en evvel tercümânının nefsi ni iknaa çalışır, sonra başkalara bakar.

ilk ve yegâne muhatabı öz nefsidir. Oradan, merkezden muhîte yayılırcasına, bütün nur ve sürûra, saadet ve huzura müştak olan gönüllere yayılır.⁽²⁶⁾

Hitabet alanında önemli bir mesele olan kendi nefsi için okumayı ise Risale-i Nur şöyle ifade eder: “Risaleti'n-Nur, en evvel tercümânının nefsi ni iknaa çalışır, sonra başkalara bakar. Elbette nefsi emmâresini tam ikna eden ve vesvesesini tamamen izâle eden bir ders, gayet kuvvetli ve halistir ki, bu zamanda cemaat şekline girmiş dehşetli bir şahs-ı manevi-i dalalet karşısında tek başıyla gâlibâne mukâbele eder.”

Sonuç

İslamiyet'e hizmet eden muhtelif meslekte gruplar bulunmaktadır. Fakat asrımızın fehmine uygun ve ispat metodunu kullanarak ilerleyen eşsiz Risale-i Nur eserlerine her alanda olduğu gibi eğitim alanında da ihtiyaç şeditir. Eğitimin bir şubesi olan İmam Hatip Liselilerinde Risale-i Nur gibi bir eserin okutulması zarûret haline gelmiştir. Zira Risale-i Nur eserlerinin noksan ve şüpheli bıraktığı bir mesele bulunmamakla beraber asrımızın ihtiyaçlarına tam cevap veren bir eser olduğu makalede geniş bir şekilde ele alınmıştır.

26 Bediüzzaman Said Nursî Tarihçe-i Hayatı, “Önsöz” (Germany: Yeni Asya Yayınları, Temmuz 1994), 17.